

“Azərbaycan koronavirusla mübarizədə ilk tədbir görən ölkələrin arasındadır. Mart ayının əvvəllərində tətbiq olunan ictimai səhiyyə tədbirlərinin nəticəsi olaraq yoluxma sayları getdikcə azalmışdı. Lakin sonradan yay aylarında sürətlə artım yaşadıq. Yay mövsümünün sonlarına doğru vəziyyət yenidən nəzarət altına alındı. Payız girdikdən sonra, xüsusən də son iki həftədir ki, yoluxma sayları yavaş - yavaş artır. Son bir neçə gün isə daha nəzərəçarpan artımlar qeydə alınır”. Bunu Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) Azərbaycandakı nümayəndəsi Hande Harmancı deyib.

Özünü COVID –19-dan qorumağı unutmayın!

O bildirib ki, yoluxma saylarının artımının müxtəlif səbəbləri var. Belə ki, qış ayları yaxınlaşdıqca, COVID–19, eləcə də digər respirator virus infeksiyaları və mikroblar daha çox yayılır. Buna səbəb insanların qapalı məkanlarda daha çox vaxt keçirməsidir. Həmçinin hazırda insanlarda pandemik yorğunluq müşahidə olunur. Çünki fevral ayından bəri insanlara müəyyən qaydalara əməl etmək, diqqətli olmaq tövsiyə edilir. İnsanlarda həssaslıq azalıb. Bu hal Azərbaycanda deyil, bütün dünyada yaşanır. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, ÜST pandemik yorğunluqla necə mübarizə aparılmasına dair yeni tövsiyələr yayımlayıb.

Son zamanlar Azərbaycanda yoluxma sayında qeydə alınan sıçrayış diqqəti cəlb edir, xəstələrin daha da artacağı gözlənilir və bu, qaçılmaz olacaq. Çünki insanların bir yerə toplanmasına səbəb olan günlər yaşayırıq. Belə vaxtlarda isə koronavirusu düşünürük. İnsanlara belə çətin günlərdə bu mesajları ünvanlamaq asan deyil. Lakin özümü, sevdiklərimizin naminə xəstəliyin daha da yayılmasının qarşısını almaq üçün diqqətli olmalıyıq.

Qeyd etməliyik ki, hazırda Avropada yoluxma sayı sürətlə artır və bu, davam edəcək. Buna bəzən ikinci, üçüncü dalğa deyilir. Lakin bunun necə adlandırılması, elə də əhəmiyyətli deyil. Təxminlərə görə, qışda yoluxma sayları yay aylarında qeydə alınan piki öteəcək. Avropada COVID–19 infeksiyasının yeni halları sürətlə artsa da, bugünkü vəziyyət yazda olduğundan çox fərqlidir. BMT-nin xəbərlər xidmətinin məlumatına əsasən deyə bilərik ki, ÜST-ün Avropa Bürosunun direktoru Hans Kluge epidemioloji vəziyyəti təhlil edərək, bölgənin bir çox ölkəsində məhdudiyətlərin tətbiq edilməsini bəyənib, vəziyyətin pisləşməməsi və daha sərt addımların atılmaması məqsədilə onlara ciddi riayət edilməsinə çağırıb.

ÜST-nin məlumatına görə, Avropa bölgəsində COVID–19-un yeni hadisələri təkcə son 10 gündə 6 milyondan 7 milyona

qədər artıb. Hər həftə bölgədə 700.000 insan koronavirusa yoluxur ki, bu da pandemiya başlayandan bəri ən yüksək göstəricidir. Bu mart vəziyyətinə qayıtdığımızı göstərmir. Çünki indi yoluxma artsa da, nəticə əvvəlkindən fərqlidir. Gündəlik infeksiya hadisələrinin aprel ayında pandemiyanın pik dövrünə nisbətən 2-3 dəfə çox olmasına baxmayaraq, tibbi xidmət səviyyəsinin daha keyfiyyətli olması səbəbindən ölüm halları beş dəfə azalıb.

Xəstəliyin artması qismən test səviyyəsinin, xüsusilə də gəncələrin testlərinin əhəmiyyətli dərəcədə artması ilə də izah edilə bilər. Eyni zamanda, gənclərin ehtiyat tədbirlərinə riayət etməmələrinə görə, onların arasında virusun xüsusilə sürətlə yayılmasına baxmayaraq, gənclərdə, bir qayda olaraq, ağır simptomlar olmur və infeksiya ölümə gətirib çıxarmır. Lakin indi insanlar, o cümlədən müxtəlif nəsilin nümayəndələri qapalı yerlərdə bir-biri ilə getdikcə daha çox vaxt keçirəcək və yenə də yaşlı insanlar yoluxmağa başlayacaq, bu isə vəziyyətin kəskin şəkildə pisləşməsi ilə nəticələnmə bilər.

Hans Kluge proqnozların nikbinlik üçün əsas vermədiyini söyləyib. 2021-ci ilin yanvarında məhdudiyətlər uzun müddətə yumşaldılarsa, gündəlik ölüm sayı aprel ayı ilə müqayisədə 4-5 dəfə çox olacaq. Lakin eyni modellər göstərir ki, maskanın taxılması, həm ictimai, həm də özəl məkanlarda insanların sıxlığına ciddi nəzarət kimi sadə tədbirlər, bölgənin 53 ölkəsində yanvar ayının sonunadək 281.000 insanın həyatını xilas edə bilər. Yalnız nəzərə almaq lazımdır ki, maskalardan indi olduğu kimi 60 faizdən az deyil, əhalinin 95 faizi istifadə etməlidir.

O, bir çox Avropa ölkəsində getdikcə daha sərt məhdudiyətlərin tətbiq edilməsini “tamamilə zəruri” adlandıraraq, çünki onlar elmi məlumatlara əsaslanır: virus evlərdə və digər qapalı yerlərdə və ehtiyat qaydalarına riayət edilmədiyi yerlərdə yayılır. Doktor Kluge yerli vəziyyətə uyğun tədbirləri tətbiq edərək, möhkəm olmağa – onlara ciddi riayət

edilməsini tələb etməyə və böyük izdihamı məhdudlaşdırmağa çağırıb. Bu tədbirlər, insanları digər xəstəliklər və ya iqtisadi çökmə riski altına qoymadan COVID–19-dan qurtarmaq məqsədilə hazırlanıb. İnsanlar onlara əməl etməsələr, yazda olduğu kimi, getdikcə daha sərt tədbirlər görmək zərurəti yaranacaq. “Mən dəfələrlə demişəm ki, “bugünkü” pandemiya təkcə virusun ötürülmə dinamikasına görə deyil, həm də bu gün onunla mübarizə aparmaq üçün nə qədər silahlı olduğumuza görə də “dünənkindən” fərqlənir, – deyər Kluge qeyd edib. – Buna uyğun olaraq, son altı ay ərzində “karantin” anlayışı da dəyişib”.

O xatırladı ki, mart ayında virusun hücumu gözlənilməz olduğundan, demək olar ki, hər şey dayandı: insanlar hərəkət edə və bir-birləri ilə əlaqə qura bilmirdilər, müəssisələr, məktəblər və sərhədlər bağlandı. Bu gün isə söhbət “hər bir konkret vəziyyətə uyğun hədəflənmiş müvəqqəti tədbirlərin mərhələli tətbiqindən gedir”. ÜST Regional Direktorunun vurğuladığı kimi, bu gün bütün cəmiyyətin və hər bir fərdin bu mübarizədə iştirakı tələb olunur – o zaman bu tədbirlərin cəmiyyət və iqtisadiyyat üçün mənfəi “yan təsirlərindən” qaça bilərik.

“Hazırda mövcud vəziyyətlə bağlı düşmənlər atəşi altında işləyən xəstəxanalar var. Bəzi hallarda yaralı hərbi qulluqçulara, əsgərlərə zirzəmilərdə tibbi yardım göstərilir. Ağdam, Tərtər, Füzuli, Beyləqan rayonlarında vəziyyət təxminən belədir”. Bu fikirləri operativ qərargahın təşkil etdiyi mətbuat konfransında Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyinin (TƏBİB) Xəstəliklərin profilaktikası və kontrolu şöbəsinin müdiri Yaqut Qarayeva söyləyib. O, həmçinin bildirdi ki, bu gün biz daha çox lokal qapanmalara gedirik. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının tövsiyələrində də qeyd olunub ki, iqtisadi vəziyyəti nəzərə alaraq ölkələr tam böyük bir qapanmalara getməsələr, daha çox lokal məhdudiyətlər tətbiq olunsun. Biz də artıq bu prosesə başlamışıq. Ümid edirik ki,

proseslər nəticə verəcək.

Onun sözlərinə görə, müsbət nəticə əldə etmək, orduya dəstək olmaq üçün ictimai qınaq olmalıdır. Hər birimiz karantin qaydalarına ciddi əməl etməliyik. Maska taxmalı, ara məsafəsi saxlamalı, gigiyena qaydalarına əməl etməliyik. İctimai qınaqdan heç kim çəkinməsin, bu, özümüzü xəstəlikdən qorumaqda da faydalıdır. Dünyada xəstəliyin ağırlaşması və ölümə səbəb olmasına dair araşdırmalar aparılır. Artıq Azərbaycana da koronavirusun genomunu öyrənmə bilən avadanlıqlar gətirilib. Araşdırmalar Milli Hematologiya və Transfuziologiya Mərkəzində aparılacaq. Hazırda xəstələrin sayının artdığı mərhələdə virusun daha öldürücü və ağır olduğunu demək tezdir: “Bununla bağlı müşahidə aparılacaq. Ümid edirik ki, bu, olmayacaq”.

Koronavirusdan danışıarkən, virusa qarşı hazırlanan peyvəndlərdən də söz açmasaq, olmaz. Qeyd edək ki, Azərbaycan COVID–19 xəstəliyinə qarşı peyvəndlərlə bağlı həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli COVAX layihəsinin iştirakçısıdır. Hazırda dünyada vaksinlərlə bağlı aparılan araşdırmalar Azərbaycan tərəfindən də çox

yaxından izlənilir. TƏBİB-dən bildirişlər ki, hansı peyvənd namizədinin uyğun olacağını demək çox tezdir. Bəzi peyvənd namizədləri ikinci mərhələni bitirib üçüncü araşdırma mərhələsinə keçəndə çox ümidverici olur. Lakin insanlarda onun istifadəsi başlayan zaman hər hansı fəsadlar və əks-təsirlər qeydə alınır. Hələ bütün mərhələləri bitirən və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən təsdiq olunan vaksin yoxdur. Ölkəmizdə həmin proseslər yaxından izlənilir. Biz artıq bütün proseslərin iştirakçısıyıq. Əgər hansısa vaksin təsdiq olunarsa, onu əldə edə biləcək ölkələrin sırasındayıq. Rusiyadan vaksin gətirilməsi məsələsinə toxunaraq TƏBİB-dən bildirişlər ki, vaksinin hansı ölkədə istehsal olunması əhəmiyyətli deyil. Rusiyada istehsal olunan vaksin də hazırda peyvənd namizədlərin siyahısındadır və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qiymətləndirilir: “ÜST həmin peyvəndə bəzi müsbət qiymətlər verir, o da tam təsdiqlənməyib. Onun müsbət qiymətləndirmə nəticələri qeyd olunur. Əgər həmin peyvəndin tam şəkildə zərərsiz olması və istifadəsinin mümkünlüyü təsdiq olunarsa və ÜST tərəfindən qəbul olunarsa, o zaman Azərbaycan da onu almağı düşünə bilər”.

Ümumiyyətlə, hazırkı duruma görə deyə bilərik ki, son günlər Azərbaycanda koronavirusa yoluxma və sağalma halları arasında əldə olunmuş müsbət dinamika dəyişir, sanitar-epidemioloji durum pisləşir. Ötən həftədəki 500-ü keçmə həddi səbəbindən mövcud sanitar-epidemioloji vəziyyət nəzərə alınaraq, xüsusi karantin rejimi çərçivəsində bir sıra məhdudiyətlərin tətbiq olunmasına qərar verilib. Oktyabrın 18-nə olan statistika indiyəcən müşahidə edilməyən bir rəqəmin üstündə dayanır. 600-dən yuxarı həddin olması həyəcan təbilidir, ciddi təhlükədir. Görünür, koronavirusla mübarizədə son vaxtlar əldə olunan uğurlar cəmiyyətdə vaxtından əvvəl arxayınlıq yaradıb. Sosial məsafənin gözlənilməməsi, maskadan və dezinfeksiya vasitələrindən istifadə edilməməsi halları kütləviləşib, ticarət, məişət-iaşə obyektlərində, ictimai nəqliyyatda ciddi pozuntu halları artıq insanları narahat etmir. Xüsusilə də, Ermənistanın növbəti təcridatı nəticəsində başlanmış müharibə bütün cəmiyyətimiz üçün ciddi təhlükə olan koronavirus pandemiyasını unutturub və arxa plana keçirib.

Heç kəs unutmasın ki, koronavirusla mübarizədə fəal olmaq, xüsusi karantin rejiminin qaydalarına riayət etmək həm də cəbhədə döyüşən əsgərlərimizin sağlamlığı üçün vacibdir. Çünki hərbiçilərimiz sırası- sırası ilə vətəndaşlarla bu və ya digər səbəbdən təmasda olur və bu prizmadan hər bir koronavirus xəstəsi bu virusu cəbhəyə ötürə, hərbiçilərimiz arasında xəstəliyin yayılmasına səbəb ola, özü də bilmədən ordumuzun ardıcıl uğurlarına ciddi zərbə vura bilər. Buna görə də hər kəs üzərinə düşən məsuliyyəti dərk etməlidir. İndiki müharibə vəziyyətində koronavirusla mübarizə, əhalinin sağlamlığının qorunması həm də güclü əsgər, güclü vətəndaş deməkdir. Bu gün orduya dəstək vermək istəyən hər bir vətəndaş, ilk növbədə, əsgər və zabitlərimizin sağlamlığı haqqında düşünməli, özünü və yaxınlarını xəstəlikdən qorumaqla, haqq işimizə layiqli töhfəsini verməlidir. Məhz koronavirusla fəal mübarizə cəbhəyə, əsgərlərimizə və haqq işimizə ən böyük yardım və dəstəkdir.

Hərbiçilərimiz Vətən uğrunda mətinlik, güclü iradə və əzm nümayiş etdirir. Ən azı, onların sağlamlığı naminə sadə qaydalara əməl etmək heç kim üçün çətin olmamalıdır. Unutmayaq ki, indi qaydalara əməl etməklə yalnız özümüzü, yaxınlarımızı deyil, həm də ordumuzu qorumuş oluruq.

Zərifə BƏŞİRQIZI, “Xalq qəzeti”